

a fiatal tisztek fizetett szabadságra menjenek és haditudósítókként tevékenykedjenek. Churchill is élt a lehetőséggel, és egyik tisztársával együtt 1895-ben Kubába utazott, hogy megfigyelőként, illetve haditudósítóként beszámoljon a kubai gerillák és a spanyolok közötti harcról.

Végül Afganisztánban találta meg a maga háborúját. A nagy áttörés akkor jött el, amikor az édesanyja segítette elintézni, hogy a 22 éves Winston csatlakozhasson a malakandi hadsereghez (Malakand Field Force), amit 1897-ben a mai India és Pakisztán határán (akkoriban Afganisztán és India északnyugati határvidéke között) élő lázadó pastu törzsek elleni büntetőexpedícióhoz állítottak össze. Churchill nemcsak a sereg egyik ifjú tisztje volt, hanem haditudósítóként is dolgozott: a *Daily Telegraph* számára írt tudósításokat, és háborús élményei alapján 1898 márciusában megjelentette élete első könyvét *The Story of the Malakand Field Force: An Episode of Frontier War* címmel.

Coughlin könyvének csúcspontja a Shahi-Tanginál vívott csata, ahol Churchill majdnem meghalt egy tüzharc során. De nem így történt, és nevét hősiessége miatt végül „megemlítették a sürgönyökben” (azaz a hadvezérek által Angliába küldött jelentésekben, ami majdnem akkora megtiszteltetésnek számított, mintha kitüntetését kapott volna). Bár sokkal ismertebbé vált a második búr háború (1899–1902) idején Dél-Afrikában átélt kalandjai miatt, Churchill már ekkor nevet szerzett magának katona-újságíróként, ami kitűnő ugródeszka volt a későbbi politikai karrierjéhez.

Con Coughlin maga is kiváló újságíró, író és közélet-szakértő. Kihívás volt számára, hogy Churchill életének egy ilyen rövid időszakával egy egész könyvet megtöltsön, de az eredmény végül egy lenyűgöző portré lett egy fiatal férfiról, aki tudta, hogy mit akar az életben, és nekivágott, hogy elérje azt azzal a kíméletlenséggel és eltökéltséggel, ami később majd legendává teszi.

A könyv különösen érdekes lehet azok számára, akik harcoltak a legutóbbi afgán háborúban. A mai tálibok ugyanis gyakorlatilag azoknak a táliboknak a leszármazottai, akik ellen annak idején Churchill is harcolt.

(*Washington Times*)

Maggy King

Delhi varázsa és valósága

Rana Dasgupta: Capital: A Portrait of Twenty-First Century Delhi (Canongate Books Ltd., 2014, 512 oldal) című könyvének bemutatása

„Delhi még mindig varázserejű név,” jegyezte meg Lord Harding, az indiai brit alkirály 1911-ben a császári Rádzs leendő fővárosának helyéről folyó viták közben. Rana Dasgupta olvasmányos, szórakoztató és személyes hangvételű portrét fest a városról *Capital: A Portrait of Twenty-First Century Delhi (Főváros: A 21. századi Delhi portréja)* című könyvében, amiből kiderül, hogy a város magnetikus jellege – a társadalmi keretek összeomlása, illetve a kollektív emlékezet eltörlése ellenére – még ma, száz év elteltével is érezhető.

Dasgupta 2000 végén érkezett Delhibe New Yorkból egyetlen bőrönddel és egy jegyzetfüzettel. Eredeti szándéka szerint mindössze hat hónapot akart az indiai fővárosban tölteni; addig maradt volna, amíg első regényét befejezi. Ma, tizennégy évvel később még mindig Delhiben van, azaz átélte annak az időszaknak a legnagyobb részét, ami a kilencvenes évek közepén az indiai gazdasági nyitással kezdődött. Ezek az évek mélyreható, egymást szinte szédítő sebességgel követő változásokat hoztak, mérhetetlen gazdagsághoz juttatva a keveseket a halom csúcán, és növekvő nélkülözésre kárthatatva a társadalom alján élőket. Dasgupta belemélyedt a megalopolisz pszichéjébe, amiben a „prófécia és lehetőség örvényét [...] a kor nagy olvasztótégelyeinek egyikét” látta.

Rana Dasgupta egy olyan kívülálló szemével nézi a várost, aki Angliában született és tanult, de kolkatai születésű apja révén mégis érzéke van az észak-indiai kultúrához. A könyv megírása közben számtalan delhiben élő emberrel beszélgetett, a védett luxusban élő újdonsült milliomosoktól kezdve az életüket a leglepusztultabb nyomorregyedekben tengető nőig bezárólag. Beszélgetőpartnerei között vannak kábítószer-kereskedők, magas rangú kormányzati tisztviselők, globális ambíciókkal rendelkező fiatal vállalkozók, orvosi műhiba áldozatai, egy szelídebb múlt nemzedékének néhány túlélője, sőt egy Párizsban befutott divattervező is.

Az eredmény napjaink Delhijének élénk és összetett portréja. A könyvben leírt történetek közül sokban kendőzetlenül jelenik meg a brutalitás, a korrupció, a csalás, a kapzsiság és a hatalomvágy, de vannak köztük humorosak és szívbemarkolóak is.

Egy magasabb rangú vasúti tisztviselő például elmeséli, hogy újonnan kinevezett vezetőként szeretett volna javítani a munkakörülményeken az újdelhi vasútállomáson. Berendezett egy teázót, ahol az alkalmazottak kényelmes körülmények között tölthették el a teaszüneteiket, és nem munka közben, a szolgálati helyükön kellett meginniük a teát, amit addig egy teahordó fiú vitt ki nekik. A jó szándékú intézkedés azonban nem vált felháborodást váltott ki az állomáson dolgozók körében. A teahordó fiú ugyanis nemcsak a teát hordta ki, de átvette az alkalmazottaktól és a munkaidő végéig megőrizte a kenőpénz is, amit a dolgozók ilyen vagy olyan módon az utasoktól szedtek be (ha a munkavállalókat rajtakapták volna ennyi pénzzel a zsebükben, akkor komoly büntetés várt volna rájuk, ezért volt fontos a teahordó fiú szerepe).

A nyomomegyedben élő nők elmondják, hogyan rombolják le időről időre a város periferiáján, egészségtelen hulladékhalajra épült viskóikat. Ezzel nemcsak fedél nélkül maradnak, hanem a hivatalok számára is láthatatlanná válnak, és így nem jutnak hozzá a létfontosságú élelmiszerjegyekhez, a gyermekeik pedig nem tudnak iskolába járni. Ahogy a város terjeszkedik, az ingatlanfejlesztők óriási kenőpénzeket fizetnek a politikusoknak és a tisztviselőknek, a bulldózerek pedig már olyan területekre is benyomulnak, amelyek korábban a kutyának se kellettek. A globális elitnek szánt magas toronyházak és bevásárlóközpontok váltják fel az itteni problémás közösségeket.

Dasgupta egy regényíró részletek iránti érzékenységgel figyeli meg az életet a városban. A festőit elhagyva fókuszba állítja azok bizonytalan létezését, akik Delhi főutcáinak járdaszegtein töltik éjszakáikat:

„[Bár a járdasziget] nem olyan ágy, amire az ember vágya, de az út két oldalának forgalma legalább távol tartja a kutyákat és más kellemetlenkedő állatokat. A forgalom természetesen nem véd meg a hőségtől, a hidegtől vagy a szünyogok-

tól, és a józanul nyugovóra térők számára az éjszaka csak félálmod hoz. Olyasféle álmod, ami soha nem engedi, hogy lankadjon a figyelmed. Elvégre a szegényeket is kirabolhatják, és még egy tapasztalt járdalakov is az úttestre gördülhet álmában. És ha ő nem, akkor a gyerekei, akik alvás közben is sokkal mozgékonyabbak.”

A beszélgetéseit fejezetek tartíjják Dasgupta személyes utazásáról, és azzal kapcsolatos sejtéseiről, hogy miért változott meg Delhi, mi az, ami már elveszett, és mit hoz a jövő.

Delhi esetében a napjainkban tapasztalható brutalitás és erőszak java része az 1947-es Partíció (a gyarmati India kettéosztása a muzulmánok lakta Pakisztánra és a hinduk lakta Indiára) következményeire vezethető vissza, amikor egymillió hindu özőnlött át az új határon Észak-Indiába, és vált menekültté a saját országában. A túléléshez pénz kellett, az asszimilációhoz pedig arra volt szükség, hogy feladják az addig a hindu és muszlim közösségek által egyaránt osztott szinkretikus kulturális értékeket a nacionalista retorika javára, ami India függetlenné válását és a később Pakisztán néven önálló országgá alakult területek elvesztését követően jelent meg. Delhi lakossága gyakorlatilag egyik napról a másikra megduplázódott, ami elviselhetetlen nyomást gyakorolt mind a meglévő infrastruktúrára, mind a hagyományos életmódra.

A változást ösztönző további tényezők nemcsak ebben a városban hatnak. A városi térre nehezedő nyomás, az alapvető erőforrások és szolgáltatások biztosítására való képtelenség, a silány infrastruktúra, a családi értékek és a hagyományos társadalmi modellek eltűnése, illetve egy könyörtelenül ambiciózus középosztály megjelenése globális jelenség. Suketu Mehta Mumbairól írt portréjában, a 2004-ben megjelent *Maximum City*-ben is egyértelműek a társadalmi bomlás hasonló tünetei, de ott a háttérben a bandaháborúk, illetve a helyi politikai és vallási természetű ellenségeskedés húzódik meg. Dasgupta könyvéből az derül ki, hogy Delhi esetében nem a bűnözői osztály, a bűnözők dominanciája, hanem a kormányzás teljes kudarca vezet a város mai szánalmas állapotához, és az egyre félelmetesebb szakadékhoz a szupergazdagok és a reménytelen szegénységbe csúszók között. Függetlenül attól, hogy ez-e a

globális jövő útja vagy sem, hogyan lehet ennek a városnak a neve még mindig varázserejű név?

A könyv egyik fő varázsa Dasgupta nyelvezete, amely egyszerre világos és költői. Az utolsó beszélgetésre a Jamuná folyó partja mentén kerül sor, és ott kezdődik, ahol a beleömlő kezeletlen szennyvíz és folyékony vegyi hulladék fekete, rossz szagú iszapos masszává változtatja a vizet, ami Delhin és Agrán át tovább folyik a Gangesz felé. Miután néhány mérföldet gyalogoltak felfelé a nyílt ártéren, a folyó folyásirányával szemben, Dasgupta a következőket látja:

„Látjuk a folyót a távolban. Kemény talajon haladunk. Ősi pillérek darabjai fekszenek félig a földbe temetve. Egyszerre kis templomok csoportjához érkezünk. És előttünk ott a Jamuná: kék, nyugodt és csodálatos.”

„Most már érted, hogy miért van itt Delhi – mondja ekkor Dasgupta útikalauza. – Ez az egyik legszebb hely a Földön.”

(The Asian Review of Books)

E SZÁMUNK SZERZŐI:

Ankerl Géza egyetemi tanár, Genf
Faragó László tudományos főmunkatárs,
 MTA KRTK Regionális Kutatások
 Intézete, Pécs
dr. Hajdú Gergely PhD-hallgató, Pécs
Kacsinecz Krisztián doktorandusz,
 Comenius Egyetem, Pozsony,
 Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék
Kapronczay Károly történész, Budapest
Kapronczay Katalin könyvtáros,
 orvostörténész, Budapest

Ménes András PhD-hallgató, Budapest
Pelle János történész, újságíró, az
 Országos Rabbiképző Zsidó Egyetem
 oktatója, Budapest
Prugberger Tamás prof. em.,
 Miskolci és Debreceni Egyetem
Szántó Diana doktorjelölt,
 Pécsi Tudományegyetem,
 Néprajz – Kulturális Antropológia Tanszék
V. Molnár László történész, Budapest